

Finansdepartementet
(Høringsbrevet sendes kun elektronisk)

Oslo, 11. juni 2018

NOU 2018:7 HØRING; NY LOV OM OFFISIELL STATISTIKK OG STATISTISK SENTRALBYRÅ

Det vises til høringsbrev av 23.03.2017 vedrørende NOU 2018:7 Ny lov om offisiell statistikk og Statistisk sentralbyrå.

Samfunnsøkonomene er en interesse- og arbeidstakerorganisasjon for samfunnsøkonomer og studenter innen samfunnsøkonomi. Foreningen utgir tidsskriftet Samfunnsøkonomen der publiserte artikler gir publiseringspoeng for forskere. Samfunnsøkonomene arbeider for fagets anseelse og innflytelse og har årlig flere faglige arrangementer.

Samfunnsøkonomene representerer mange brukere av statistikk og analyser fra Statistisk sentralbyrå (SSB), spesielt innenfor samfunnsøkonomiske temaer. Et generelt ønske om mer og bedre statistikk, samt samfunnsnyttige analyser av god kvalitet, ligger bak følgende kommentarer til enkelte forslag fra utvalget:

1. Et nasjonalt statistikkprogram

Vi støtter innføring av et flerårig nasjonalt program for offisiell statistikk og at programmet følges opp gjennom nødvendige lovhjemler og budsjettmidler. Det er viktig at offisiell statistikk har høy grad av tillit. Offisiell statistikk må derfor ha høy *kvalitet og publiseringspålitelighet*. Vesentlige beslutninger i samfunnet baseres på offisiell statistikk. Det er viktig at statistikken kan benyttes til å følge utviklingen over tid. Offisiell statistikk bør derfor omfatte *konsistente tidsserier* for viktige størrelser. Ved ulike brudd i data er det viktig at SSB beregner og publiserer bruddjusterte tidsserier, og overlapp mellom serier basert på gamle og nye metoder/primærdata slik at man kan identifisere betydningen av brudd.

2. Mer deling av data

Vi støtter å gjøre datamaterialet som SSB samler inn og bearbeider for statistikkformål lettere tilgjengelig for andre. Dette gjelder både for forskningsinstitusjoner, forvaltningen og andre brukere med statistikk- og analysebehov. Likebehandling av brukere er viktig. Det er imidlertid avgjørende at *hensynet til personvern ivaretas*. Marginalkostnaden ved leveranser bør dekkes av mottaker. Det vil trolig være faste

kostnader knyttet til dataleveranser som vanskelig kan prises inn i den enkelte kontrakt. Pålegg om i større grad å være dataleverandør til eksterne, dvs. oppfølgingen av utvalgets forslag på dette punktet, bør også følges av økte bevilgninger til dette formålet. Dette vil også kunne bidra til å finansiere utvikling av analyseplattform og infrastruktur som kan gi eksterne enklere og sikrere tilgang på data.

3. Avklaring av faglig uavhengighet

Samfunnsøkonomene ser det som svært viktig at SSB fortsatt sikres faglig uavhengighet i statistikkproduksjon og i formidling av resultatene. Vi støtter at uavhengigheten først og fremst skal gjelde hvordan oppgaver utføres, og ikke hvilke oppgaver som skal utføres. Faglig uavhengighet er avgjørende for tillit til offisiell statistikk.

For å sikre SSBs status som nyttig bidragsyter av forskning og analyser til den norske forvaltningen, støtter vi at oppdragsgivere må «kunne legge rammer for forsknings- og analyseprosjekter, så lenge de som utfører prosjektarbeidet får anledning til å gjøre det klart hvilke rammer som er lagt og hvordan de påvirker resultatene av arbeidet». Vi vil understreke betydningen av åpenhet om slike rammer og konsekvenser for resultater for å opprettholde SSB som en faglig troverdig og etterrettelig bidragsyter. Det er viktig å sikre SSBs uavhengighet i formidlingen av forskning og analyser.

SSB spiller en viktig rolle i det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU), som legger til rette for at partene i arbeidslivet og myndighetene har en best mulig felles forståelse av situasjonen i norsk økonomi før lønnsoppgjørene. Utvalget er bredt representert. SSB, særlig forskningsavdelingen, spiller også en nøkkelrolle i Finansdepartementets og andre departementers arbeid med nødvendige fremskrivninger og analyser av befolkningsutvikling og norsk økonomi. Samfunnsøkonomene mener at SSB må ta hensyn til dette ved vesentlige omlegginger i SSBs produksjon av statistikk og analyser.

Finansdepartementets styring av SSB må være oppmerksom på at SSBs *interne* styring kan komme i konflikt med den faglige uavhengigheten og den intellektuelle friheten i utformingen og gjennomføringen av analyser. Ledere i forskningsavdelingen er til dels selv aktive forskere som har interesse i å utvikle og styrke sitt eget forskningsfelt. Lederskap kan bli brukt til å fremme egeninteresser framfor å sikre forvaltningens behov. Den interne organiseringen bør sikte mot å redusere en slik utfordring, blant annet ved at de ansatte blir representert i det rådet som foreslås å erstatte SSBs styre. Det er viktig at forskning og analyser er tilgjengelig for det norske samfunn og for ekstern evaluering. Signerte arbeider som kvalifiserer til publisering i tidsskrift med fagfelle-vurdering bør publiseres. Publisering i tidsskrift med fagfelle-vurdering og eksponering av tall og analyser i norsk samfunnsdebatt er viktige kilder til kritikk som kan sikre kvalitet.

4. Klarere styringslinjer

Vi støtter forslaget om et råd fremfor styre i SSB. Erfaringene har vist at styrets rolle i praksis har vært rådgivende. Dersom styret skal ha reell beslutningsmyndighet vil styringsansvaret bli delt mellom SSBs direktør/ledelse, SSBs styre og Finansdepartementet. En tredeling fremfor todeling av styringsansvaret vil kunne gi mer uklarhet i styringsansvaret og dermed dårligere styring. Rådgiving krever god innsikt i de kompliserte faglige oppgavene som SSB arbeider med. Også dette momentet tilsier

at SSB-ansatte bør være representert i rådet.

5. Fortsatt forskning og analyse i Statistisk sentralbyrå

Vi støtter videreføring av dagens organisering med en egen avdeling for forsknings- og analysevirksomhet i SSB og støtter i hovedsak det utvalget skriver om dette.

Utvalget kunne med fordel diskutert hvilke temaer som SSBs forskning bør prioritere. Utenom Metodegruppen, som blant annet utarbeider utvalgsplaner for SSBs utvalgsundersøkelser, skjer det meste av SSBs forskning i forskningsavdelingen (FA). Her har samfunnsøkonomene dominert. Imidlertid foregår det også mer sosiologisk preget forskning, delvis under overskriftene «levetårnsforskning» og «demografi». Det er gode grunner til at FA bevarer en faglig profil som prioriterer problemstillinger og utvikling og bruk av modellverktøy som har særlig stor interesse i Finansdepartementet. Men det ville vært en fordel å få en slik eller andre hovedprioriteringer klarlagt og begrunnet. Spørsmålet har blitt mer aktuelt over tid etter hvert som faget samfunnsøkonomi på universitetene har beveget seg inn i temaer som tradisjonelt har tilhørt andre samfunnsfag.

Med vennlig hilsen

SAMFUNNSØKONOMENE

Trond Tørstad
Leder